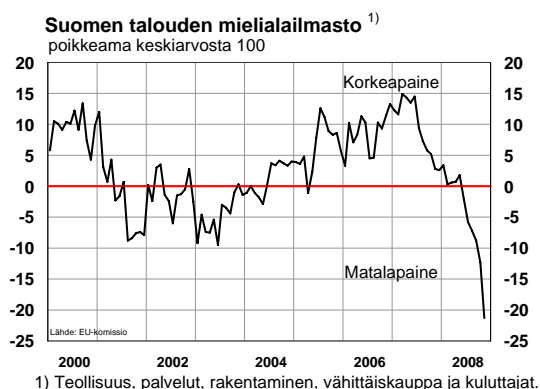
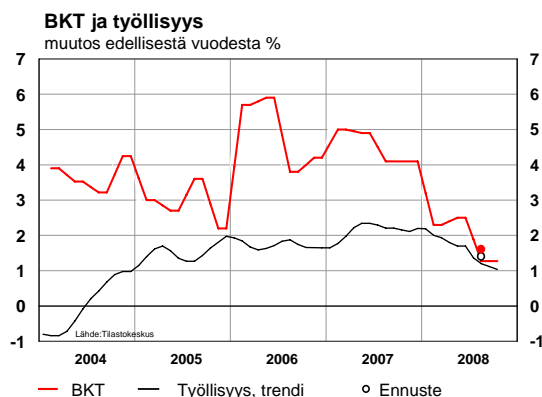

Suhdannekatsaus

18.12.2008/4

- Maailmantalouden taantuma syvenee, laajenee ja pitkittyy. Mittavien elvytystoimien vaikutukset näkyvät aikaisintaan ensi vuoden lopulta lähtien.
- Suomessakin mielialat ovat synkentyneet kesästä lähtien nopeasti ja syksyllä talouskasvu jo lähes pysähtyi. Loppuvuodesta tuotanto kääntyi todennäköisesti laskuun. Vuonna 2008 BKT:n kasvu jää prosenttiyksikön aiemmin arvioitua hitaammaksi, 1½ prosenttiin, ja ensi vuonna tuotanto supistuu.
- Työllisyys lisääntyi vuoden 2008 loppukuukausiin saakka. Ensi vuoden alusta työttömyys alkaa kasvaa nopeasti. Työvoiman tarjonnan väheneminen palauttaa kuitenkin työvoimaniukkuuden muutaman vuoden kuluttua.
- Inflaation hidastuminen ja verokevennykset lisäävät kotitalouksien ostovoimaa, mutta kulutuksen kasvua rajoittaa tulevaisuuden epävarmuus.
- Valtiontalouteen syntyy mittava alijäämä. Julkistalouden ja yritysten lyhytaikaisen taantuman kestävyys on lähtökohtaisesti verraten hyvä. Finanssikriisi vaikeuttaa kuitenkin luotonsaantia.

Maailmantalous on taantumassa, ja uuteen nousuun pääsy näyttää siirtyvän aiemmin arvioitua etäämmälle. Kasvu on taittunut erittäin nopeasti. Maailmantalouden vuoden takainen 4½ % kasvu hiipui kuluvan vuoden kolmannella neljänneksellä ½ prosentin tuntumaan, kasvu lienee supistunut vuoden lopulla ja jäänee parhaimmassakin tapauksessa perin vähäiseksi vuonna 2009. Kaupan ja rahoituksen globalisoitumisesta johtuen laskusuhdanne kohtaa samanaikaisesti kaikki talousalueet.

Vuoden verran jatkunut kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden epävakaus paheni kriisiksi syyskuun puolivälissä ja loka-marraskuussa sen vaikutukset levisivät nopeasti ympäri maailmaa. Massiiviset ja laaja-alaiset tukitoimet syksyllä rauhoittivat pankkien välisiä lyhyen rahan markkinoita, mutta eivät ole vielä juurikaan helpottaneet luottomarkkinoiden tilaa etenkin yritysasiakkaiden kannalta. Rahoituskriisi on jo päässyt leviämään reaalityalouteen, mikä voimistaa talouden alaspäin vievää ”pahaa kierrettä”.

Rahoituskriisin vaikutukset näkyvät mm. yleisen luottamuksen romahtamisena, luoton saannin vaikeutumisena ja varallisuusarvojen putoamisena. Seurauksena on ollut maailmankaupan ja investointien hiipuminen, kotitalouksien varovaisuussäästämisen kasvu sekä lopulta tuotannon kasvun pysähtyminen kehittyneissä maissa. Kasvun jyrkkä hidastuminen on jo ulottunut myös kehittyviin maihin.

Vuosien 2003-2007 voimakkaaseen maailmanlaajuiseen kasvukauteen liittyi runsas, matalakorkoisen rahoituksen kasvu, joka liittyi osaksi Kiinan ja öljynviejämaiden suuriin ulkomaankaupan ylijäämiin ja Yhdysvaltojen vastaavaan alijäämään. Rahan runsautta käytettiin tuotannollisen toiminnan sekä kotitalouksien kulutuksen ja asuntohankintojen rahoittamisen ohella myös korkeatuottoisiin, usein keinotteluluonteisiin, riskisijoituksiin joiden riskit alkoivat laueta ensimmäisenä Yhdysvalloissa. Seurauksena oli korkealle nousseiden varallisuushintojen lasku ja rahoitusjärjestelmän maailmanlaajuinen sekasorto. Yritysrahoituksen vaikeuksia pahentaa samanaikainen taloustaantuma ja heikentävä kannattavuus.

Vahvan maailmanlaajuisen kysynnän ja rajoitetun tarjonnan ohella keinottelu nosti myös öljyn ja raaka-aineiden, ml. elintarvikkeet, hintoja. Kesien 2007 ja 2008 välisenä aikana öljyn hinta yli kaksinkertaistui ja ylitti heinäkuussa reaalisesti edellisen, marraskuun 1979, dollarimääräisen ennätystason. Raju hintapiikki osui myös ruoan hintaan. Kustannusten ja kuluttajahintojen nousut heikensivät kotitalouksien ostovoiman ja kulutuksen ohella etenkin energia- ja raaka-aineintensiiivisten yritysten kannattavuutta sekä samalla vähensivät yritysten ja kotitalouksien luottamusta. Tuotannon kasvun hiipuminen käynnistyiikin jo ennen rahoituskriisin syyskuista räjähtämistä.

Maissa, joissa asunto- ja rahoitusmarkkinoiden kriisi tuntuu voimakkaimmin, kuten suurista maista Yhdysvalloissa, Englannissa ja Espanjassa, asuntoinvestointien supistuminen leikkasi jo kuluvan vuoden kesään mennessä kokonaistuotannon vuosikasvu $\frac{1}{2}$ prosenttiyksikköä, Yhdysvalloissa enemmänkin. Kesän jälkeen useissa pienemmissäkin maissa asuntoinvestoinnit ovat kääntyneet jyrkkään laskuun. Japanin talouden nopea supistuminen lisää etenkin Aasian maiden ongelmia, ja myös Kiinan talouskasvu on syksyn myötä hidastunut huolestuttavassa määrin. Venäjän taloustilanne on heikentynyt.

Vuoden 2008 lopun ohella ainakin ensi vuoden alkupuolisko tulee olemaan maailmanlaajuisesti erittäin vaikeaa, mutta samalla ratkaisevaa sen suhteen, miten syväksi ja pitkäksi taantuma muodostuu. Yhdysvalloissa asuntomarkkinoiden sopeutus on kestänyt jo pitkään, joten siltä osin pohja saattaisi olla ensi vuonna näköpiirissä. Etenkin autoteollisuuden kasvaneet vaikeudet yhdessä lisääntyvän työttömyyden kanssa syventävät kuitenkin taantumaa.

Kansainväliseen kehitykseen liittyy epävarmuutta rahoituskriisin jatkokehityksen ja sen reaalityökalujen seurausten ohella myös öljyn ja raaka-aineiden hintojen tuntuva lasku sekä talouspolitiikan elvytystoimien vaikutuksien osalta. Inflaation nopea hidastuminen lisää kotitalouksien kulutusmahdollisuuksia ja mahdollistaa myös korkojen lisälaskun. Rahapolitiikan tähän mennessä tapahtunut ja näköpiirissä yhä oleva keveneminen muodostaakin luottomarkkinoiden normalisoiduttua vahvan elvyttävän impulssin. Myös finanssipolitiikka on yleisesti elvyttävää, useissa maissa jopa massiivista. Normaalioloissa nämä positiiviset kasvutekijät alkaisivat vaikuttaa ensi vuoden aikana, mutta nyt rahoitusmarkkinoiden epävakaus rajoittaa korkojen laskun tehoa ja kotitalouksien pessimismi niiden kulutushalukkuutta.

Euroalueella talousnäkyvät ovat kesän jälkeen nopeasti heikentyneet. Sekä kotitalouksien että yritysten luottamus suoranaisesti romahti vuoden 2008 syksyllä. Kuluttajahintojen nopea nousu ja vahva euro olivat heikentäneet kasvunäkymiä jo aikaisemmin, mutta taantumaa laajuus ja syvyys paljastui vasta syksyllä. Italian ja Irlannin jälkeen Saksan voimakkaasti viennistä riippuvainen talous on teollisuustuotannon supistuessa ajautunut taantumaa. Ranskan ja Espanjan taloudet ovat pysähtyneissä, ja samalla koko euroalue on taantumassa, ensimmäistä kertaa sitten alueen perustamisen v. 1999.

Euroalueen ulkopuolisista EU-maista etenkin Britannia, Unkari ja Baltian maat ovat ajautuneet suuriin vaikeuksiin. Pohjoismaista Islanti on lähes selvitystilassa, Tanska ja Ruotsi taantumassa ja Norjan talouskasvu on nopeasti hiipumassa.

Raaka-aineiden ja öljyn hintojen kääntynytä voimakkaaseen laskuun euroalueen inflaatio on hidastunut jo parin prosentin tuntumaan ja ulkomaankaupan vaihtosuhteen heikkeneminen on vaihtunut kohenemiseen. Ensi vuonna inflaatio hidastuu edelleen. Joulukuun alussa EKP laski ohjauksensa 2,50 prosenttiin ja finanssipolitiikassa talouskasvua tuetaan suurilla elvytyspaketeilla. Myös euron dollarikurssi on heikentynyt. On kuitenkin todennäköistä, että elvytysruiskeista huolimatta ensi vuonna tuotanto supistuu useimmissa EU-maissa. Taantuma on jo saavuttanut myös pohjoisen teollisuusvetoiset maat, pari vuotta jatkunut hyvä työllisyyskehitys on niissä pysähtynyt ja työttömyysaste on kääntymässä nousuun.

Suomen talouskehityksen erityispiirteenä ovat historiassa olleet voimakkaat suhdannevaihtelut. Globalisaation ja talouden avoimuuden kasvu ovat muuttaneet toimintaympäristöä aiempaa haastavammaksi. Ulkomaankaupan osuus Suomen BKT:sta on noussut viimeisen viidentoista vuoden aikana neljänneksestä lähes 45 prosenttiin. Erityisen tuntuvaa oli kansainvälisen riippuvuuden kasvu päättyneen korkeasuhdanteen aikana. Käynnistyneessä matalasuhdanteessa Suomen talouskehityksen jatko riippuukin suurimmaksi osaksi siitä, millaiseksi talouskehitys maailmalla muodostuu. Suomi lähtee ensi vuoteen keskimääräistä paremmista lähtökohdista, sillä kotimainen kysyntä säilyy vielä melko korkealla, mutta kansainvälisen talouden nopea käänne heikompaan on jo lähes koko voimallaan myös Suomessa.

Suomen talouskehitys vuonna 2009 riippuukin ratkaisevasti siitä, milloin ulkomaankauppa ja teollisuustuotanto alkavat piristyä. Tässä vaiheessa siitä on mahdoton esittää ennustetta. Mikäli kasvu maailmalla käynnistyy ensi vuoden jälkipuoliskolla, Suomen kansantalous alkaisi piristyä vuoden lopulla. Huonommassa vaihtoehdossa uusi nousu käynnistyisi vasta jossain vaiheessa vuonna 2010. Epävarmuuksista johtuen, emme esitä tässä vaiheessa ennustetta vuodelle 2009. BKT tulee supistumaan, työllisyys heikkenemään ja työttömyys lisääntymään. Missä määrin, tarkentunee talven aikana.

Kansainvälinen taantuma on ulottumassa viennin ja investointien supistumisen välityksellä myös Suomeen. Pitkän korkeasuhdanteen jälkeen laskusuhdanne käynnistyi odotetusti kesän kynnyksellä. Syksyllä kansantalous siirtyi yllättävän nopeasti matalasuhdanteeseen, jonka syvyyttä ei vielä muutamaa kuukautta aiemmin osattu lähimainkaan arvioida. Kuluvan vuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana bruttokansantuote kasvoi 2 % viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Kolmannella neljänneksellä tuotanto lisääntyi tämän hetken tietojen mukaan vain 0,1 % toisesta neljänneksestä ja 1,3 % viimevuotisesta. Uusien tilausten nopea väheneminen ja vanhojen peruuntuminen sekä nopeasti pahenevat rahoitusongelmat loka-marraskuussa muuttivat teollisuuden näkymät synkiksi, ja ennakoivat indikaattorit viittaavat BKT:n supistumiseen vuoden loppujaksolla.

Suhdanteiden nopeasti heikennyttyä koko tämän vuoden BKT:n kasvu jää v. 2008 aiemmin arvioitua vähäisemmäksi, runsaaseen 1½ prosenttiin. Elokuisessa Suhdannekatsauksessa todetut riskit silloin ennustettua ”nopeammankin hidastumisen suuntaan, etenkin vuoden lopulla”, ovat realisoituneet hämmästyttävällä voimalla. Vuoden viimeisen puoliskon tuotannon vähäisyys leikkaa aiemmin ennakoitusta 2½ prosentin kasvusta arviolta ½ prosenttiyksikköä ja talousnäkömien huononemiseen nähden pitkään korkeana pysynyt inflaatio ja kotitalouksien luottamuksen nopea heikkeneminen ¼ prosenttiyksikköä.

Ensi vuotta koskevat näkymät ovat tuntuvasti heikentyneet ja vuosi alkaa talouden taantuessa. Vaikka vienti ja yksityiset investoinnit supistuvatkin, tukee kulutus taloutta. Verokevennysten, hidastuvan inflaation ja suhteellisen korkeiden palkankorotusten myötä kotitalouksien ostovoiman kasvu on ensi vuonna vahvaa. Tilannetta vakauttaa lisäksi se, että julkisen sektorin ohella yritysten taseiden tila on vielä keskimäärin tyydyttävä. Ensi vuoden alkupuolella BKT supistunee ja säilyy tasoltaan matalana myös vuoden lopulla. Kun ottaa huomioon vuoden 2008 lopun matalan tason, saattavat ensi vuoden lopun kasvuluvut olla jo positiivisia, etenkin kun silloin jo vähäiseksi jäävä hintojen nousu tukee kotitalouksien ostovoimaa. Ensi vuoden kasvuluku jää kokonaisuudessaan kuitenkin miinusmerkkiseksi.

Teollisuuden, rakentamisen, kotimaankaupan ja liike-elämän palveluiden tuotannon taso säilyi kuluvan vuoden kesään saakka korkeana, joten vuoden 2009 alun kasvuluvut tulevat olemaan tästäkin syystä negatiivisia. Energian ja raaka-aineiden hintojen voimakkaat nousut söivät v. 2008 etenkin liikenteen ja maatalouden arvonlisäyksiä, joten ensi vuodesta voidaan näillä aloilla odottaa hieman parempaa.

Teollisuuden kasvumahdollisuudet riippuvat kansainvälisestä kehityksestä. Koko ensi vuosi näyttää teollisuustuotannon osalta heikolta. Alentunut öljyn hinta ja muiden raaka-ainehintojen laskun jatkuminen tukevat yritystoiminnan kannattavuutta, mutta kysynnän heikkous rajoittaa tuotantoa. Kotimaankaupan kasvumahdollisuuksia parantaa inflaation hidastuminen. Rakentaminen lähtee laskusuhdanteeseen korkealta tasolta, mutta rakennusten uustuotannon romahtaminen vaikeuttaa tilannetta. Välittömän negatiivisen riskin muodostaa yhä kansainvälinen finanssikriisi. Vaikka pankkien väliset lyhyen rahan markkinat ovat vähitellen normalisoitumassa, ovat yritysluottojen markkinat edelleen kireät ja jopa käyttöpääoman saatavuus on vaarantanut.

Ulkomaankaupan kasvu jatkui alkuvuonna, ja etenkin palveluiden vienti lisääntyi ripeästi. Kolmannella neljänneksellä viennin kasvu kuitenkin pysähtyi, ja koko vuonna kasvu jää heikon loppuvuoden johdosta syksyistä arviota vähäisemmäksi, pariin prosenttiin. Vastaavasti sekä kauppa- että vaihtotaseen ylijäämä supistuu. Koko vuonna vaihtotaseen ylijäämä suhteessa kokonaistuotantoon alenee viime vuodesta 1½ prosenttiyksikköä 3½ prosenttiin. Kansainvälisen kysynnän vaimeus rajoittaa vientiä koko ensi vuoden. Metsäteollisuuden vienti vähenee edelleen, ja kokonaisuudessaan tavaroiden ja palvelusten vienti supistuu ensimmäistä kertaa sitten vuoden 2003. Vuonna 2009 viennin ja investointien supistuminen alentaa myös tuontia. Ulkomaankaupan vaihtosuhde kohenee hieman, ja ulkomaankaupa säilyy selvästi ylijäämäisenä.

Muihin euromaihin verrattuna Suomen teollisuus on säilyttänyt tuotannon korkean tasonsa pisimpään, saavuttaen huippunsa vuoden 2008 kesällä. Metsäteollisuuden tuotanto on ollut laskevalla uralla jo viime vuoden puolivälistä lähtien, mutta metalli- ja elektroniikkateollisuudessa tuotannon ja viennin suotuisat hyödyke- ja vientimaarakenteet pitivät kasvua yllä lähes kuluvan vuoden loppuun saakka. Tilauskannat olivat vielä alkusyksyllä vahvat, mutta lokakuusta lähtien tilanne on heikentynyt dramaattisesti. Taantuma Keski-Euroopassa ja Ruotsissa sekä kasvun hidastuminen Aasiassa ja Venäjällä ovat jo alkaneet rajoittaa tuotantoa. Koko vuonna 2008 teollisuustuotanto kasvaa 2½ prosenttia, mutta supistuu ensi vuonna. Laskun kesto ja voimakkuus on kuitenkin vielä vaikeasti arvioitavissa.

Rakentaminen jatkui alkuvuoden tuotantomahdollisuuksien ylärajoilla, sillä uudisrakentamisen hiljenemisen vastapainona korjausrakentaminen sekä maa- ja vesirakentaminen jatkuivat vilkkaana. Keväästä alkaen myönnetty rakennusluvut ja rakennuskohteiden aloitukset ovat kuitenkin nopeasti vähentyneet ja rakennusliikkeiden uusien asuntojen aloitukset pysähtyneet syksyllä lähes kokonaan. Talonrakennustoiminta on syksyn myötä kääntynyt voimistuvaan laskuun, jota lisääntyvä korjausrakentaminen alentuvien kustannusten tukemana kylläkin loiventaa.

Kotimaankaupan myynnin kasvu oli kuluvan vuoden syksyyn saakka liikevaihdon osalta vahvaa, mutta hintojen tuntuva nousu, etenkin elintarvikkeiden osalta, käänsi määrällisen kasvun vuoden loppua kohti hidastuvalle uralle. Kuluttajamielialojen nopea synkistyminen on alkanut rajoittaa kaupan myyntiä. Koko vuonna 2008 kaupan arvonlisäys kasvaa 4 %. Kuljetus- ja tietoliikennepalveluilla on ollut huono vuosi. Koko palvelutuotanto kasvaa kuluvana vuonna pari prosenttia. Vuonna 2009 kulutuskysyntään pohjautuva palvelutoiminta jatkaa kasvuaan, kun taas yrityspalveluiden kysyntä heikkenee.

Vuosi 2008 muodostuu *alkutuotannon* osalta poikkeuksellisen heikoksi. Kasvaneen viljelyalan sadon laatu jäi heikoksi epäsuotuisan sään vuoksi, ja lisäksi muun maatalouden arvonlisäystä on supistanut tuotantopanosten hintojen jyrkkä nousu. Koko vuoden heikosti sujuneet hakkuut jäävät loppuvuonna aiemmin arvioitua vähäisemmiksi, sillä puuta on tuotu runsaasti varastoon, tuotteiden kysyntä on heikentynyt edelleen ja hakkuut on osin pysäytetty joulukuun ajaksi. Koko vuonna alkutuotannon supistuminen leikkaa BKT:n kasvusta 1/3 prosenttiyksikköä.

Työllisten määrä lisääntyy vuonna 2008 keskimäärin 36 000 henkeä, eli 1,4 %. Työllisyysaste nousee 70,6 prosenttiin ja työttömyysaste alenee ½ prosenttiyksikköä 6,3 prosenttiin. Suhteessa tuotannon kasvuun työllisyyden ja etenkin tehtyjen työtuntien määrän kasvu on ollut nopeaa ja ylittänyt työtuntien osalta jopa tuotannon kasvun. Osin tämä selittyy tuotantoympäristön nopealla muutoksella, osin tuotannon supistumisella pääomavaltaisilla toimialoilla sekä alkutuotannossa. Vuoden alkupuoliskon vahvan kasvun jälkeen työllisyystilanne on kuitenkin alkanut heikentyä ja vuoden lopulla ollaan jo lähellä viime vuoden työllisyystasoa. Työllisten palkansaajien lukumäärä kääntyi tasoltaan jo loppukesällä lievään laskuun.

Korkeasuhdanteen aikana syntynyt työvoiman saatavuusongelma on nopeasti hellittämässä, sillä talouden epävarmuuden kasvaessa yritysten rekrytoinnit ovat lähes pysähtyneet. Samalla lomautusilmoitukset ovat nopeasti lisääntyneet. Avoimia työpaikkoja oli vuoden 2008 kolmannella neljänneksellä 42 100, eli 6 800 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Kausitasoitettu työttömyysasteen lasku pysähtyi jo kesällä ja työttömien määrä kääntyi pieneen nousuun. Lokakuussa työttömyysaste oli silti vielä 0,3 prosenttiyksikköä alempi kuin vuotta aiemmin.

Vuoteen 2009 siirrytään nopeasti heikkenevässä työllisyystilanteessa. Työvoiman kysyntä supistuu ensi vuonna selvästi. Työllisten määrä vähentyy 1½ prosenttia. Työttömyys lisääntyy. Työvoiman ikääntyessä työn tarjonta toisaalta supistuu aiempaa enemmän, joten työttömyysaste ei nouse yhtä paljon kuin työllisyysaste alenee. Työttömyysaste nousee ensi syksyyn mennessä 1½ prosenttiyksikköä nykyisestä tasostaan.

Usean rauhallisen vuoden jälkeen *inflaatio* kiihtyi heti kuluvan vuoden alussa tuntuvasti ja nousi elo-syyskuussa 4,7 prosenttiin. Polttoainehintojen nopean halpenemisen vuoksi inflaatio hidastuu kuitenkin vuoden lopulla jo 3½ prosenttiin. Vuonna 2008 hintataso nousee keskimäärin 4 % viimevuotisesta.

Vuonna 2009 kuluttajahintojen nousu hidastuu edelleen nopeasti. Työkustannusten ja vuokrien nousujen vastapainona raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen aleneminen jatkuu, ja maailmanlaajuisessa taantumassa muutkin tuontihinnat alenevat. Korot ja asuntojen hinnat laskevat tuntuvasti ja hidastavat kuluttajahintaindeksin kohoamista. Elintarvikkeiden arvonlisäveron alentaminen ensi vuoden lokakuussa laskee hintatasoa noin ½ prosentilla. Vuonna 2009 kuluttajahinnat nousevat keskimäärin vain runsas 1 %; vuoden lopulla hintojen nousuvauhti jäänee hyvin vähäiseksi. Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, jossa eivät näy korkojen eivätkä asuntohintojen muutokset, kohonnee ensi vuonna keskimäärin vajaa 2 %.

Palkansaajien *ansiotasoindeksin* arvioidaan kohoavan v. 2008 kohoavan keskimäärin 5½ % edellisestä vuodesta ja ensi vuonna 5 %. Käytettävissä olevia tuloja lisäävät tänä vuonna työllisyyden paraneminen ja palkkojen nousu, mutta inflaatio syö ostovoiman lisäyksestä merkittävän osan. Vuonna 2009 kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot lisääntyvät hieman kuluvaan vuoteen enemmän, 3½ %. Verotuksen keveneminen lisää tulojen kasvua runsaan prosenttiyksikön verran, ja inflaation hidastuminen lähes 3 prosenttiyksiköllä kompensoi työtuntien kahden prosentin vähenemistä. Palkansaajien ostovoima kasvaa hitaammin kuin eläkeläisten.

Kotitalouksien säästämisaste yleensä nousee työttömyyden ja epävarmuuden lisääntyessä. Näin käy myös ensi vuonna ja kulutuksen kasvu jää tulojen kasvua vähäisemmäksi. Säästämisaste on viime vuodet ollut tuntuvasti negatiivinen. Säästämisaste kohoaa ensi vuonna, mutta jäänee silti vielä negatiiviseksi. Uusia asuntoluottoja nostettiin vuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana vielä suunnilleen saman verran kuin vuotta aiemmin. Kotitalouksien velkakanta kasvoi kolmannella neljänneksellä 9 % vuoden takaisesta, eli edelleen käytettävissä olevien tulojen kasvua nopeammin. Velkakanta on jo ylittänyt kotitalouksien käytettävissä olevat tulot ja velkaantuminen lisääntyy edelleen ensi vuonna, vaikka asuntokauppa on jo hiljentynyt ja luottojen nostot vähentyneet. Kotitalouksien rahoitusasema heikkenee taantumien myötä nopeasti varallisuusarvojen laskiessa ja työttömyyden lisääntyessä.

Kotitalouksien kulutus jatkoi syksyyn saakka vahvaa kasvuaan ja lisääntyy v. 2008 noin 2½ %. Tämä on hieman käytettävissä olevien reaalityulojen kasvua hitaampaa. Etenkin kestokulutustavaroiden hankinnat lisääntyivät alkuvuonna tuntuvasti, mutta epävarmuuden lisääntyessä kulutushalukkuus on heikentymässä. Vuonna 2009 kulutuksen kasvu hidastuu noin prosenttiyksikön verran.

Investoinnit lisääntyvät kuluvana vuonna vielä 1½ prosenttia, sillä investoinnit liikerakennuksiin ja väyliin ovat pysyneet korkealla tasolla asuntorakentamisen jo alkaneesta vähenemisestä huolimatta. Investointien vaihtelut ovat suhdanteiden muuttuessa jyrkkiä, ja ensi vuoden aikana investoinnit supistuvat sitä mukaa, kun käynnissä olevat kohteet valmistuvat. Vuonna 2009 investoinnit jäävät viitisen prosenttia kuluvaa vuotta vähäisemmiksi.

Julkisen talouden rahoitusasema säilyy kuluvana vuotena vielä vahvana, 4½ % BKT:sta, vaikka valtion rahoitusylijäämä alenee prosenttiyksikön. Tulojen kasvu on hidastunut loppuvuotta kohti, ja koko vuonna niiden kasvun arvioidaan jäävän 3½ prosenttiin. Kokonaismenojen kasvu puolestaan nopeutuu 6 prosenttiin; kulutusmenoja kasvattaa työvoimakustannusten nopea nousu ja investointeja kuntien investointien ohella valtion liikenneväylähankkeet. Verotulojen kasvun hidastumiseen vaikuttaa etenkin alkuvuonna vielä voimakkaasti lisääntyneiden yhteisöveron tuottojen kasvun tuntuva hidastuminen. Kuntatalous kohenee kokonaisuutena tasapainoon ja sosiaaliturvarahastojen ylijäämäsuhte pysyy noin kolmessa prosentissa. Julkisen velan osuus bruttokansantuotteesta alenee kuluvana vuonna 33 prosenttiin.

Vuonna 2009 julkisen talouden rahoitusylijäämä suhteessa kokonaistuotantoon alenee merkittävästi. Valtiontalous kääntyy alijäämäiseksi ensimmäisen kerran tällä vuosikymmenellä. Käännös näkyy erityisesti suhdanneherkkien verotulojen, omaisuustulojen sekä työttömyyssidonnaisten menojen kohdalla. Myös toteutettavat veronkevennykset heikentävät rahoitusasemaa. Kuntatalous painuu lievästi alijäämäiseksi: talouskasvun hidastuminen vaikuttaa kuntiin tuntuvammin vasta ensi vuoden jälkeen, mutta heikon talouden kuntien lukumäärä lisääntyy kuitenkin jo v. 2009. Koko julkisen talouden rahoitusylijäämä on v. 2009 yksinomaan työeläkerahastojen varassa. Julkisyhteisöjen velkasuhde kääntyy pitkään jatkuneen alenemisen jälkeen nousuun.

Kansainvälinen talous

Euroalueen **yritysilmaston** heikkeneminen jatkui marraskuussa, ja indikaattori painui lähelle v. 1993 pohjatasoa. Sekä yritysten että kuluttajien luottamusindikaattorit laskivat. Teollisuustuotanto kääntyi syksyllä tuntuvaan laskuun. Lokakuussa euroalueen teollisuustuotanto supistui 5,3 % vuodentakaisesta. Espanjassa ja Irlannissa pudotusta oli yli 10 %, Ranskassa ja Italiassa 7 % ja Saksassa 4 %.

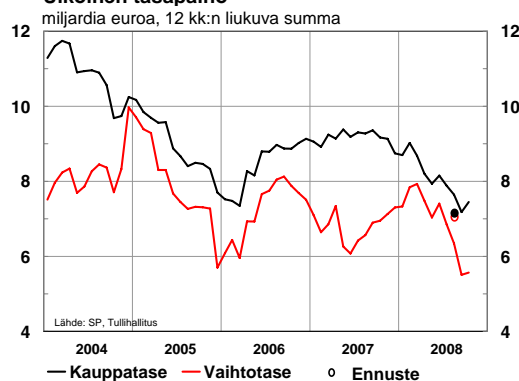
Euroalueen yritysilasto ja teollisuustuotanto
st-poikkeama ja muutos edellisestä vuodesta, %

Suomen talouskehitys

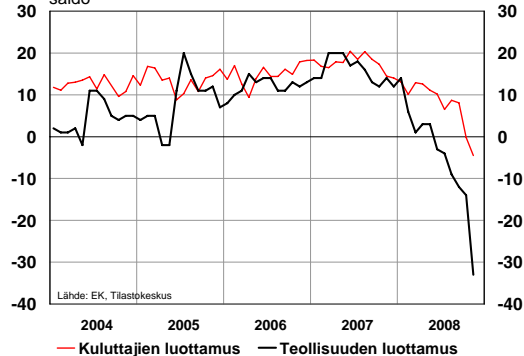
Vaihtotaseen ylijäämän vuosisumma oli lokakuussa 5,6 mrd. euroa ja kauppataaseen 7,4 mrd. euroa. Tavaraviennin arvo kasvoi tammi-syyskuussa 4 % ja tavaratuonnin 8 % edellisvuodesta. Vienti euroalueelle lisääntyi 4 % ja euroalueen ulkopuolelle 6 %. Vienti Venäjälle on ollut erityisen vahvassa kasvussa. Marraskuussa vienti ei lisääntynyt, kun taas tuonti supistui 5 prosenttia.

Ulkoinen tasapaino

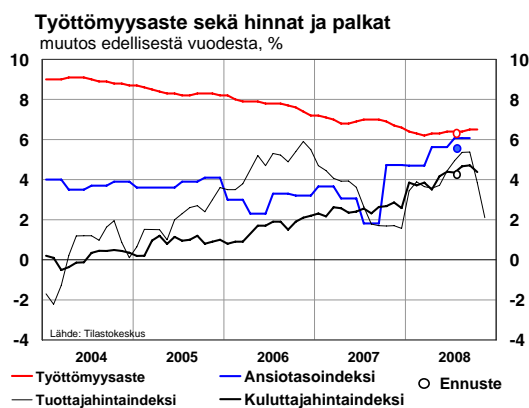

Suhdanneodotukset ovat heikentyneet jyrkästi ja laaja-alaisesti. Teollisuuden luottamus on romahtanut etenkin tilauskannan ja tuotanto-odotusten laskiessa. Myös rakentamisen odotukset putosivat voimakkaasti marraskuussa. Kuluttajien luottamusta talouteen heikensi erityisesti pelko työttömyyden lisääntymisestä. Usko omaan talouteen on vielä kohtuullinen.

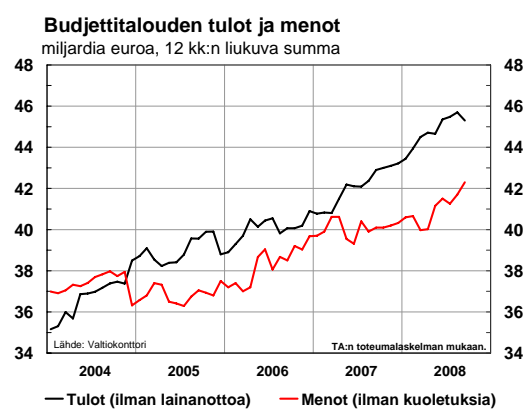
Teollisuuden ja kotitalouksien luottamus
saldo

Kuluttajahintaindeksin vuosinousu hidastui marraskuussa 3,6 prosenttiin lokakuun 4,4 prosentista, lähinnä polttonesteiden halpenemisesta johtuen. Teollisuuden tuottajahintojen nousu hidastui 2,1 prosenttiin. Palkansaajien ansiotasoindeksi kohosi tämän vuoden kolmannella neljänneksellä 6,1 % vuoden takaisesta. Työttömyysaste on kohonnut 6,5 prosenttiin.

Valtion budjettitalouden tulot kasvoivat tammi- lokakuussa 6½ % ja menot 7 % edellisvuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Budjettitalouden rahoitusasema oli 4,0 mrd. euroa ylijäämäinen. Valtionvelka oli marraskuun lopussa 54,9 mrd. euroa.

Lyhyet korot ovat pudonneet joulukuussa 3 prosentin tuntumaan. Asuntolainojen keskikorko oli lokakuussa 5,5 %, mikä on 0,6 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuosi sitten. Asuntolainojen nostot ovat hidastuneet, asuntojen hinnat kääntyneet laskuun ja myös uusien asuntolainojen korot ovat laskussa. Vanhojen kerrostaloasuntojen hinnat laskivat kuluvan vuoden kolmannella neljänneksellä 1,4 % edellisestä neljänneksestä koko maassa ja 3,0 % pääkaupunkiseudulla.

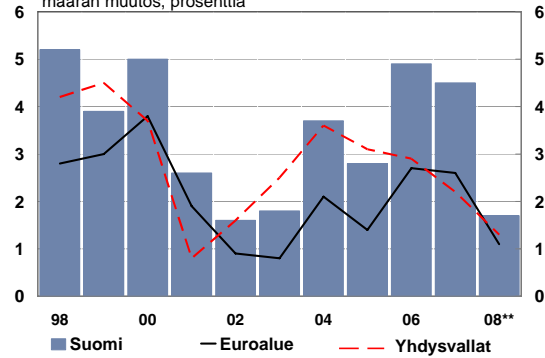

Lisätietoja

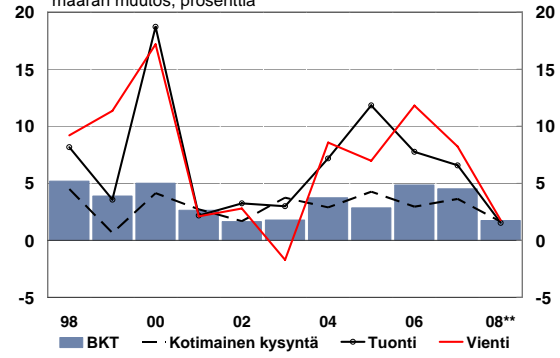
Suhdanneyksikön päällikkö Hannu Jokinen, puh 0400 727 799

<http://www.vm.fi/julkaisut>

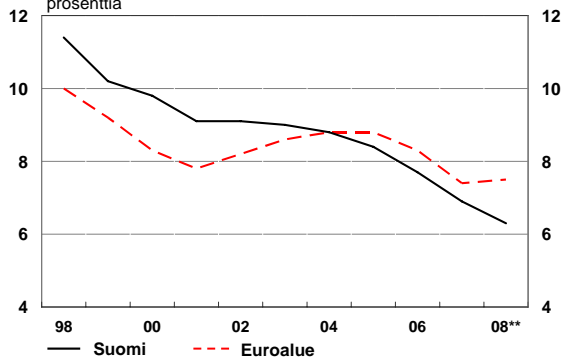
Bruttokansantuote
määrän muutos, prosenttia

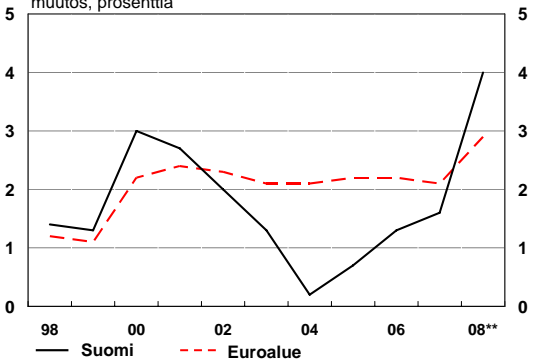
Kysyntä ja tarjonta
määrän muutos, prosenttia

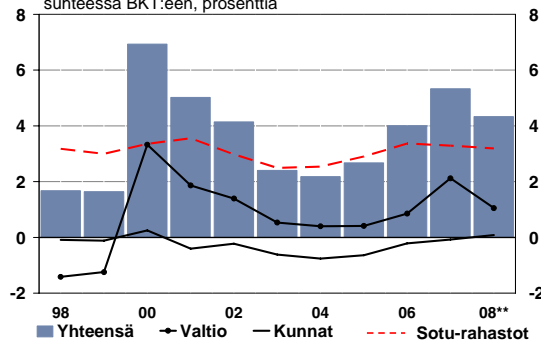
Työttömyysaste
prosenttia

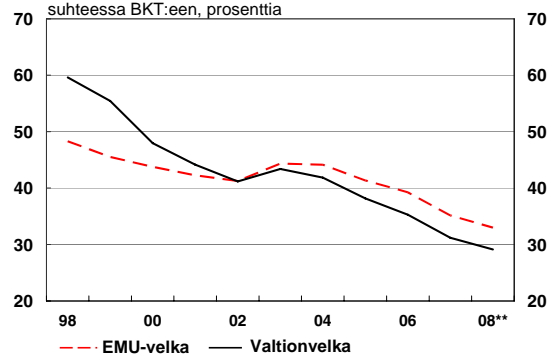
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi
muutos, prosenttia

Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä
suhteessa BKT:een, prosenttia

Julkisyhteisöjen EMU-velka ja valtionvelka
suhteessa BKT:een, prosenttia

Keskeiset ennusteluvut

	2007*	2005	2006	2007*	2008**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia			
Bruttokansantuote markkinahintaan	180	2,8	4,9	4,5	1,7
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	73	11,8	7,8	6,6	1,5
Kokonaistarjonta	253	5,1	5,6	5,1	1,7
Tavaroiden ja palvelujen vienti	82	7,0	11,8	8,2	1,8
Kulutus	129	2,9	3,1	2,7	2,1
yksityinen	91	3,3	4,1	3,2	2,4
julkinen	38	1,9	0,6	1,3	1,6
Investoinnit	37	3,5	4,7	8,5	1,4
yksityiset	32	6,3	6,5	8,3	1,5
julkiset	5	-11,1	-6,4	9,4	0,9
Kokonaiskysyntä	253	5,1	5,6	5,1	1,7
kotimainen kysyntä	171	4,3	2,9	3,6	1,6

	2005	2006	2007*	2008**
Palvelut, määrän muutos, %	2,4	3,2	2,7	1,7
Koko teollisuus, määrän muutos, %	3,6	10,5	8,6	2,6
Työn tuottavuus, muutos, %	1,7	3,4	2,9	0,4
Työllisyysaste, %	68,0	68,9	69,9	70,6
Työttömyysaste, %	8,4	7,7	6,9	6,3
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,9	1,6	2,5	4,1
Ansiotasoindeksi, muutos, %	3,9	2,9	3,4	5,5
Vaihtotase, mrd. euroa	6,1	8,3	9,6	7,0
Vaihtotase, % BKT:sta	3,9	4,9	5,3	3,7
Lyhyet korot (Euribor 3 kk), %	2,2	3,1	4,3	4,8
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	3,4	3,8	4,3	4,1
Julkisyhteisöjen menot, % BKT:sta	50,4	48,9	47,3	47,5
Veroaste, % BKT:sta	43,8	43,4	42,8	42,1
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta	2,7	4,0	5,3	4,3
Valtion rahoitusjäämä, % BKT:sta	0,4	0,9	2,1	1,1
Julkisyhteisöjen bruttovelka (EMU), % BKT:sta	41,3	39,2	35,1	33,0
Valtionvelka, % BKT:sta	38,2	35,3	31,2	29,1

Lähteet:

Tilastokeskus, Suomen Pankki, EU, OECD

Ennusteet: Valtiovarainministeriön kansantalousosasto